

1729 ÖNCESİ TÜRKİYE'DE BASILAN KİTAPLAR KAYNAKÇASI

Bülent Ağaoğlu

7 Mayıs 2014 Çarşamba

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1729'dan önce de kitaplar basıldığı bilinmektedir.

Yakın zamanda Sahaf Halil Bingöl'ü ziyaret ettim. 1493 yılında basılan İbranice kitaptan sonra 1729'a kadar yayınlanan kitapların listesinin yapılmadığını kendisinden öğrendim. Halil bey İbranice 80 kadar kitabın yayımlandığını ve bunların Yale Üniversitesi koleksiyonunda bulunduğunu ifade ediyor ve Osmanlı İmparatorluğu'nda basılan İbranice, Ermenice, Rumca, İbrani harfli Türkçe, Karamanlıca, Grekçe, Farsça, Hintçe, Bulgarca, Grek Harfli Türkçe kitapların kaynakçasının hazırlanması gerektiğini söylüyor.

Halil bey'in düşüncesinden hareketle ben de bir öneride bulunmak isterim: **"1493-2013 Türkiye Kitaplar Kaynakçası"** hazırlamalıyız...

Böylelikle <http://bulentagaoglu.blogspot.com.tr/2013/12/kaynakca-sorunlarimizin-cozumu-icin.html> adresinde bulunan öneriden (1928-2012 yılları arasında Türkiye'de basılmış kitapların tam kapsamlı kaynakçası) bir adım daha ilerisi söz konusu olmaktadır (Bu yazıda Rus, Fransız, İngiliz, İtalyan, Portekiz örnekleri de verilmiştir).

Bugün Yapı Fuarı'nda baktığım Şinasi Acar'ın **"Osmanlı'dan bugüne gözümüzden kaçanlar"** (İstanbul: YEM Yayın, 2013) kitabında da bu konuya ilişkin bazı bilgiler var:

"Müteferrika'dan öncesinde Osmanlı'da matbaa" (106-125ss.)

"İbranice kitaplardan örnekler" (115-120ss.) (32 kitap listelenmiş)

"Uzun yıllardır Kudüs Üniversitesi Kütüphanesi'nde çalışmış olan Abraham Ya'ari, 1967'de İstanbul'da İbranice yayın yapan matbaaların tarihçesini ve buralarda yayınlanmış kitapları içeren Atfus Aivri be Kuşta (İstanbul'da İbrani matbaası) adlı İbranice bir eser hazırlamıştır. Bu eserde 2. Dünya Savaşı'na dek yayınlanmış 750 kitabın kaydı vardır" (114.s.)

"Bir başka Yahudi yazar Yeşeyahu Vinograd, 1995'te, Kudüs'te 1469 ile 1863 yılları arasında yayınlanmış İbranice kitapların basım yerlerine göre bibliyografyasını hazırlamıştır. Bilgisayar ortamında hazırlanan Otzar hasafer Aivri (İbrani kitaplığının hazinesi) adlı bu çalışma, İzmir'de yayınlanmış 150 ve Selanik'te yayınlanmış 950 kitabın kaydını da içermektedir" (115.s.)

"Ermenice kitaplardan örnekler" (121.s.) (4 kitap)

"İstanbul doğumlu Ermeni yazar Teotig (1873-1929), İstanbul'da Ermenice yayın yapan matbaalarda basılmış kitapları içeren **Dib u Dar (Harf ve basım)** adlı Ermenice bir kitap hazırlamış ve Ermeni harflerinin bulunuşunun 1500. Ve Ermeni matbaacılığının 400. Yılı kutlamaları münasebetiyle 1912'de İstanbul'da yayınlamıştır." (121.s.)

"Osmanlı'da Rum matbaacılığı" (122.s.)

Aşağıdaki yayınlarda 1729 öncesinde Osmanlı İmparatorluğunda basılan kitaplara ilişkin bilgiler var:

Acar, Şinasi: Müteferrika öncesinde Osmanlı'da matbaa. <http://www.toprakisveren.org.tr/2012-94-sinasiacar.pdf>

Beydilli, Kemal: Matbaa. **Diyanet İslam**

Ansiklopedisi,<http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c28/c280068.pdf> (106–107. Sayfalar arasında 1729 öncesi kitaplara ilişkin bilgiler var).

Akkaya, Mehmet Ali : Türk Kitap Basmacılığı Tarihçesi ve Beşik

devri: <http://journals.istanbul.edu.tr/iubilbel/article/download/1023000706/pdf>

Kabacalı, Alpay: **Türk Kitap Tarihi: Cilt I Başlangıçtan Tanzimat'a Kadar**, 2.bs., İstanbul: Cem, 1989.

Kabacalı, Alpay: **Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın**, İstanbul: Literatür, 1997.

Kabacalı, Alpay: **Cumhuriyet öncesi ve sonrası matbaa ve basın sanayii** . Cem Ofset Matbaacılık Sanayi, 1998 – 320 sayfa

Küçükcan, Berrin: Dünden bugüne matbaanın

serüveni.<http://eprints.rclis.org/8770/1/BerrinKucukcan.pdf> 161.s.

Çiçek, Salih: Osmanlı'da Matbaa Tarihi. http://www.matbaaiamire.com/?p=content&id=68&cat_id=2

Ovadya, Silvyo: Yahudi Matbaacılık Tarihi. http://www.matbaaiamire.com/?p=content&id=70&cat_id=2

Karakaşlı, Karin: Ermeni Matbaacılık

Tarihi: http://www.matbaaiamire.com/?p=content&id=71&cat_id=2

Vasiliadis, Mihail : Rum Matbaacılık Tarihi:

http://www.matbaaiamire.com/?p=content&id=72&cat_id=2

Gönülalan, Talha: “Matbaanın Kurulması Ve Bilimsel Gelişmeler”. İçinde: Lale Devri

Yenilikleri. <http://www.hayhay.net/lale-devri-yenilikleri/#more-25>

Osmanlı Devleti'nde Azınlıkların Kurduğu Matbaalar. Yazan: Erim Vatanserver on 10 Tem, 2013 ·

(Yararlanılan Kaynak: Alpay Kabacalı,Türkiye'de Matbaa Basın ve

Yayın). <http://www.evinevi.com/osmanlida-azinliklar-matbaa/>

Arslan, Ali: Türkiye'de Rum basını. [http://ataturkilkeleri.istanbul.edu.tr/wp-](http://ataturkilkeleri.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/03/ydta-03-arslan.pdf)

[content/uploads/2013/03/ydta-03-arslan.pdf](http://ataturkilkeleri.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/03/ydta-03-arslan.pdf)

Öztuna, Yılmaz: Matbaanın tarihi. Türkiye, 11.09.2010.

<http://www.turkiyegazetesi.com.tr/yilmaz-oztuna/461019.aspx>

Süllü, Simge: Türkiye’de azınlık basını.

https://www.academia.edu/5520360/Turkiyede_Azinlik_Basini

Türkiye’de Basılan ilk Kitap.

<http://www.reitix.com/Makaleler/Turkiye-de-Basilan-ilk-Kitap/ID=785>

Demireğer, Murat: Matbaa'nın Osmanlı Devleti'ne Girişi. Cuma, 10 Ekim

2008 <http://www.yenimakale.com/matbaanın-osmanli-devletine-girisi.html>

Ersoy, Osman: **Türkiye’ye Matbaanın Girişi ve İlk Basılan Eserler**, Ankara 1959;

Yaari, A. : **Hebrew Printing in Constantinople. Its History and Bibliography**, Jerusalem 1967,

Yaron Ben-Naeh: “Hebrew Printing Houses in the Ottoman Empire”, **Jewish Journalism and Printing Houses in the Ottoman Empire and Modern Turkey**, İstanbul 2001, s. 73-98;

Tuğlacı, Pars : “Osmanlı Türkiyesi’nde Ermeni Matbaacılığı ve Ermenilerin Türk Matbaacılığına Katkısı”, **Tarih ve Toplum**, XV/86 (1991), s. 48-56;

Seropyan, Vağarşag : “Ermeni Basımevleri”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, III, 181-183;

Kut, Turgut : “Matbaalar”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi** , V, 308-310.

Karaosmanoğlu, Yusuf: Bizde matbaa ve gizlenen gerçekler. Mayıs

1986. <http://www.sizinti.com.tr/konular/ayrinti/bizde-matbaa-ve-gizlenen-gercekler.html>

Ekinci, Ekrem Buğra: Kim demiş Osmanlılara matbaa geç geldi diye?. **Türkiye Günlük Siyasi Gazete**, 44 (15400), 22 Mayıs 2013, 18.s. <http://www.ekrembugraekinci.com/makale.asp?id=452>

Osmanlı matbuatı.

<http://www.yek.gov.tr/osmanli-matbuati-s81.html>

ERANDAÇ, Bülent : "Matbaa Osmanlı'ya ne zaman geldi?", **Takvim**

Gazetesi,15.11.2012. <http://www.takvim.com.tr/Guncel/2012/11/15/padisahlar-hacca-neden-gidemedi>

Söylemez, Haşim: IV. Murat'ın matbaası Papaz'a gitti.

3.4.1999.<http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-4917-34-iv-muratin-matbaasi-papaza-gitti.html>

Akyol, Taha: Matbaa bizde neden gecikti? **Milliyet**, 16.08.2004.

<http://www.milliyet.com.tr/2004/08/16/yazar/akyol.html>

<http://eyayinlar.mkutup.gov.tr/cgi-bin/WebObjects/EHT>

Eski Harfli Basma Kitaplar Kataloğunda arama: <http://www.oncu.com/srchfrm.php?OZEGE>

Books History Online. <http://bibliographies.brillonline.com/browse/book-history-online>

Demirel, Fahri: Osmanlı Devleti'nde Kitap Basımının Denetimi

...<http://journals.istanbul.edu.tr/iuydta/article/download/1023019218/1023018345>

Atsız, Yağmur: "Şimdi gelelim matbaa meselesine:". İçinde: Osmanlı'yı kim batırdı. Bu makale **Türk Edebiyatı Dergisi** 336. sayıdan alınmıştır. Köln, 25 Ağustos 2001. <http://www.osmanli.org.tr/yazi-4-251.html>

Altuntek, Serpil: İlk Türk Matbaasının Kuruluşu Ve İbrahim Müteferrika.**Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi** Cilt 10 / Sayı 1 / Temmuz 1993/ Ss. 191 –

204<http://www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr/index.php/EFD/article/view/802/569>